

Kraków, 28 października 2023 r.

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autorka pracy: **Małgorzata Żukrowska**

Tytuł pracy: **Atypowe klauzule arbitrażowe**

Praca doktorska napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Andrzeja Szumańskiego

Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest analiza klauzul arbitrażowych zawierających niestandardowe rozwiązania, które w pracy przyjęto nazywać atypowymi. Jak wykazały badania empiryczne, strony często przewidują w klauzuli arbitrażowej procedury, które wzbudzają wątpliwości co do ich zgodności z zasadami i cechami postępowania arbitrażowego oraz co do możliwości ich praktycznego zastosowania.

Praca analizuje czy tego typu klauzule są dopuszczalne, w jaki sposób należy je interpretować, aby mogły funkcjonować w praktyce. Dodatkowo praca formułuje granice pomiędzy autonomią woli stron w zakresie kształtowania postanowień klauzuli arbitrażowej a cechami i zasadami postępowania arbitrażowego. Praca doktorska ma też wyznaczyć granice jakich nie może przekroczyć autonomia woli stron w zakresie kształtowania postanowień umowy o arbitraż.

Rozprawę oparto na czterech tezach badawczych. Pierwsza teza zakładała, iż w praktyce arbitrażu handlowego występują klauzule arbitrażowe, które zawierają niestandardowe (atypowe) rozwiązania. Drugą tezą badawczą jest założenie, że atypowe klauzule arbitrażowe są prima facie ważne i dopuszczalne w praktyce międzynarodowego arbitrażu handlowego. Trzecia teza badawcza zakłada, że atypowe klauzule arbitrażowe mogą budzić wątpliwości co do ich skuteczności i wykonalności zależnie od jurysdykcji. Dlatego też praca zawiera rozbudowany wątek prawnoporównawczy, aby ocenić daną atypową klauzulę arbitrażową w ramach różnych jurysdykcji. Jednocześnie pozwala to przedstawić argumenty przemawiające za stosowaniem bądź niestosowaniem danej atypowej klauzuli arbitrażowej. W czwartej tezie badawczej przyjęto, że sytuacja atypowych klauzul arbitrażowych na gruncie polskim jest niejasna i w niektórych wypadkach odbiega od standardów arbitrażu międzynarodowego.

W pierwszym rozdziale rozprawa zawiera opis zasad i cech postępowania arbitrażowego. Dodatkowo w rozdziale tym przedstawiono pojęcie atypowej klauzuli arbitrażowej oraz sformułowano jej definicje i test atypowości. W kolejnych rozdziałach pracy analizowano wyselekcjonowane klauzule arbitrażowe i poddawano je sformułowanemu testowi atypowości. Klauzule te zostały podzielone na 5 grup. Pierwsza grupa to klauzule, które przewidują różne drogi rozstrzygnięcia sporu. Obejmuje ona więc takie klauzule jak: klauzule asymetryczne, klauzule opcyjne, klauzule hybrydowe. Druga grupa klauzul to klauzule wielostopniowe. Problematyka koncentruje się na aspekcie, kiedy stadia przedarbitrażowe zawarte w klauzuli wielostopniowej są obligatoryjne, jak należy wypełnić poszczególne stadia przedarbitrażowe, jakie są sankcje w przypadku ich niewypełnienia. Drugi aspekt w tej grupie koncentruje się na problematyce terminu na prowadzenie poszczególnych stadiów przedarbitrażowych oraz terminu wprowadzonego w klauzuli wielostopniowej na zainicjowanie postępowania arbitrażowego. Trzecia grupa klauzul dotyczy zaś arbitrów. W rozdziale skupiono się na problematyce klauzuli, w której przewidziano, że arbiter jest jednocześnie mediatorem. Czwarta grupa klauzul porusza elementy związane z przebiegiem postępowania arbitrażowego. W pierwszej kolejności rozważaniom poddano klauzule, które przewidują wyłączną kompetencje trybunału arbitrażowego do udzielenia środków zabezpieczających. Następnie omówiono klauzule, które w nietypowy sposób przewidują miejsce postępowania arbitrażowego. Należy zauważyć, że już sam brak wskazania miejsca postępowania arbitrażowego (siedziby arbitrażu) może w określonych wypadkach być nietypowy. Dodatkowo za nietypowe należy uznać „pływające” klauzule arbitrażowe oraz klauzule, które przewidują inne *lex arbitri* niż wynikałoby ze wskazanego przez strony miejsca postępowania. Ostatnia grupa klauzul dotyczy kwestii występujących już po zakończeniu postępowania arbitrażowego. Obejmuje ona dwie klauzule, to jest klauzule, które rozszerzają kontrolę sądu państwowego dotyczącą orzeczenia arbitrażowego oraz klauzule, które wyłączają prawo do skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego.

Wnioski sformułowane w ramach rozprawy doktorskiej ustalają kryteria graniczne pomiędzy autonomią woli stron w kształtowaniu postanowień klauzuli arbitrażowej, a zasadami i cechami postępowania arbitrażowego. Dodatkowo przedstawiają one reguły jakie strony powinny brać pod uwagę, aby wykreować efektywny i dopasowany do ich oczekiwań system rozwiązywania sporów przy zachowaniu określonych gwarancji proceduralnych. Rozprawa doktorska formułuje również postulaty zmian legislacyjnych czy też zmian w praktyce arbitrażowej w Polsce.

Podstawowymi metodami badawczymi zastosowanymi w rozprawie były metoda formalno-dogmatyczna i metoda prawno-porównawcza. Uzupełniająco w pracy wykorzystano metodę empiryczną i w ograniczonym zakresie metodę historyczną.

Małgorzata Żukrowska